ECLI:LV:AT:2024:0408.SKA050224.4.L
Nr. 680059723, SKA-502/2024
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2024.gada 8.aprīlī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Ilze Freimane, senatores Vēsma Kakste, Diāna Makarova

rakstveida procesā izskatīja /pers. A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2024.gada 8.februāra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt /pers. A/ pieteikumu: 1) piešķirt ģimenes pabalsta starpību, kas veidojas starp ģimenes pabalsta apmēru, kas pieteicējai piešķirams atbilstoši Vācijas tiesību aktiem, un ģimenes pabalsta apmēru, kas pieteicējai piešķirams atbilstoši Latvijas tiesību aktiem; 2) par personas datu kopijām.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) 2023.gada 8.novembra lēmumu atstāts negrozīts aģentūras 2023.gada 15.septembra lēmums, ar kuru pieteicējai /pers. A/ atjaunota ģimenes valsts pabalsta izmaksa par viņas meitu.

Aģentūras lēmumā norādīts, ka pieteicēja 2023.gada 28.martā informēja aģentūru par darba tiesisko attiecību uzsākšanu Vācijā no 2023.gada 1.marta. Līdz ar to aģentūra no 2023.gada 1.aprīļa pārtrauca pieteicējai izmaksāt ģimenes valsts pabalstu par viņas meitu un nosūtīja Vācijas kompetentajai iestādei lūgumu ierosināt ģimenes pabalsta lietu šajā valstī. No Vācijas kompetentās iestādes saņemta informācija, ka pieteicēja ir pieprasījusi ģimenes pabalstu Vācijā un viņai ir nosūtīts uzaicinājums līdz 2023.gada 30.aprīlim iesniegt nepieciešamos dokumentus, lai izvērtētu viņas tiesības saņemt ģimenes pabalstu. Vienlaikus Vācijas kompetentā iestāde informējusi, ka pēdējos gados vairākkārt pieņemti lēmumi atteikt pieteicējai ģimenes pabalstu par viņas bērnu, jo neviens no bērna vecākiem nesadarbojās un neiesniedza pieprasītos dokumentus. Ņemot vērā to, ka no Vācijas kompetentās iestādes netika saņemts lēmums par ģimenes pabalsta piešķiršanu, bet pieteicējas un viņas meitas dzīvesvieta deklarēta Latvijā, kā arī atbilstoši Izglītības un zinātnes ministrijas sniegtajai informācijai bērns apmeklē mācību iestādi Latvijā, aģentūra ar 2023.gada 15.septembri pieteicējai atjaunoja ģimenes valsts pabalsta izmaksu.

[2] Pieteicēja iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, citstarp norādot, ka pieteicējas meitas tēvs dzīvo un strādā Vācijā. Pieteikumā norādīts, ka Latvija ir prioritāri kompetentā Eiropas Savienības dalībvalsts, tādēļ Latvijā ģimenes pabalsts izmaksājams pilnā apmērā, bet Vācija ir sekundāri kompetentā dalībvalsts, tādēļ tai ir pienākums izmaksāt starpību, kas veidojas starp ģimenes pabalsta apmēru, kas pieteicējai piešķirams atbilstoši Vācijas tiesību aktiem, un ģimenes pabalsta apmēru, kas pieteicējai piešķirams atbilstoši Latvijas tiesību aktiem.

Tāpat pieteikumā norādīts, ka tiek pieprasīts, lai aģentūra izsniedz personas datu kopijas, ko pieteicēja aģentūrai lūgusi 2023.gada 1.novembrī.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2024.gada 8.februāra lēmumu atteica pieņemt pieteicējas pieteikumu, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 883/2004 „Par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu" (turpmāk – regula Nr. 883/2004) 68.panta 1.punktā norādītajiem prioritātes noteikumiem gadījumos, kad vienas ģimenes locekļi dzīvo un/vai ir nodarbināti dažādās Eiropas Savienības dalībvalstīs un nodarbināts ir viens no vecākiem, atbildība par ģimenes pabalsta izmaksu ir šī vecāka nodarbinātības valstij. Savukārt atbilstoši regulas Nr. 883/2004 68.panta 2.punktam otra vecāka dzīvesvietas valstij ir pienākums pēc attiecīga pieprasījuma veikt abu iesaistīto valstu pabalstu apmēru salīdzināšanu un starpības gadījumā nodrošināt tās izmaksu.

Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 987/2009, ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai Nr. 883/2004, (turpmāk – regula Nr. 987/2009) 60.panta 1. –3.punktam ģimenes pabalsta piešķiršanas pieteikumu iesniedz kompetentajai iestādei atbilstoši attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem, un tā to izskata, prioritāri piemērojot regulas Nr. 883/2004 68.panta 1.–2.punktu, tā nodrošinot ģimenes pabalstu atbilstīgi tiesību aktiem, ko tā piemēro; iestāde maksā tās tiesību aktos paredzētos pabalstus.

Savukārt atbilstoši regulas Nr. 883/2004 68.a pantam pieteicējai, kuras apgādībā atrodas bērns, būtu tiesības saņemt (ar dzīvesvietas kompetentās iestādes starpniecību) ģimenes pabalsta starpību tieši no Vācijas kompetentās iestādes, ja otram vecākam šāds pabalsts būtu piešķirts, bet tas netiktu izlietots bērna uzturēšanai. Pieteicējai nav tiesību prasīt aģentūrai izmaksāt pabalstu starpību, ja lielākais no pabalstiem vispār nav noteikts (vai piešķirts). Lēmumu par Vācijā piešķiramā pabalsta apmēru un izmaksu pieņem Vācijas kompetentā iestāde.

Pieteicēja atbilstoši Latvijas tiesību aktiem jau saņem ģimenes valsts pabalstu pilnā apmērā, vēl labvēlīgāka administratīvā akta izdošana nav iespējama. Tiesa nevar uzlikt pienākumu Vācijas kompetentajai iestādei piešķirt un izmaksāt ģimenes pabalstu par bērnu un noteikt starpības piemaksu par summu, kas pārsniedz Latvijā piešķirtā pabalsta lielumu. Līdz ar to šāds prasījums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Tādējādi jāatsaka pieņemt arī prasījumu par atlīdzinājumu, kas bija lūgts pieteikuma papildinājumos.

[3.2] Attiecībā uz pieteikumā norādīto par pienākuma uzlikšanu izsniegt pieteicējas un viņas bērna personas datu kopijas, citstarp atsaucoties uz sagatavošanās sēdē noskaidroto, tiesnesis atzina, ka informācijas iegūšana (arī personas datu apstrāde) nav uzskatāma par atsevišķu, galīgu darbību. Tā ir aplūkojama administratīvā procesa kontekstā, saistībā ar kuru iestādei tā nepieciešama. Informācijas iegūšana un tās izsniegšana vai procesa dalībnieka iepazīstināšana ar šo informāciju atsevišķi no administratīvā procesa galarezultāta nav pārsūdzama administratīvajā tiesā.

Tā kā pieteicēja pēc būtības neapstrīd aģentūras lēmumu par ģimenes valsts pabalsta apmēra noteikšanu atbilstoši Latvijas tiesību aktiem, savukārt prasījums par vēl labvēlīgāka administratīva akta – pabalsta piešķiršanu vēl lielākā apmērā – izdošanu nav iespējams, atsevišķi nav pārsūdzama aģentūras rīcība par lēmuma pieņemšanai nepieciešamās informācijas iegūšanu.

Lēmumā arī norādīts, ka tiesnesim nav šaubu, ka 2023.gada 1.novembra iesniegumos pieprasīto informāciju pieteicēja ir saņēmusi, tā tika izsniegta

pieteicējai klātienē 2023.gada 1.novembrī. Turklāt informāciju par personai veiktajām izmaksām, kā arī veiktajām iemaksām persona var iegūt patstāvīgi valsts pārvaldes pakalpojumu portālā https://latvija.gov.lv.

[4] Pieteicēja par tiesneša lēmumu iesniedza blakus sūdzību, kurā norādīts turpmāk minētais.

[4.1] Pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā vērsās ar prasījumiem: 1) atzīt aģentūras 2023.gada 8.novembra lēmumu par prettiesisku, jo ar to ir atteikts izmaksāt pieteicējas ģimenei pienākošos Eiropas Savienības sociālā nodrošinājuma ģimenes pabalstus; 2) izsniegt pieteicējai personas datu kopijas, ko viņa aģentūrai pieprasīja 2023.gada 1.novembrī; 3) uzdot aģentūrai pieņemt regulai Nr. 883/2004 un regulai Nr. 987/2009 atbilstošu lēmumu un izmaksāt pieteicējai atbilstošus Eiropas Savienības sociālā nodrošinājuma ģimenes pabalstus, nevis „neidentificējamus un neatšifrētus nezināmas izcelsmes sociālās palīdzības sociālos pabalstus", kurus pieteicēja nekad aģentūrai nav pieprasījusi.

Vācijas likumdevējs ir noteicis ģimenes pabalstu par vienu bērnu 250 *euro*, kas ir izmaksājams ģimenei, kura rūpējas par bērnu. Latvijā par vienu bērnu tiek piešķirts ģimenes pabalsts 25 *euro*. Regula Nr. 883/2004 un regula Nr. 987/2009 neparedz Vācijā noteiktā ģimenes pabalsta izmaksāšanu tikai 10 procentu (25 *euro*) apmērā.

Aģentūra patvaļīgi pārtrauca no 2023.gada 1.aprīļa izmaksāt pieteicējai Latvijas ģimenes valsts pabalstu, pieteicēja šādu lūgumu nebija izteikusi.

Pieteicēja nav lūgusi aģentūrai no 2023.gada 15.septembra sākt izmaksāt „neidentificētus un neatšifrētus nezināmas izcelsmes sociālās palīdzības sociālos pabalstus" tikai 25 *euro* mēnesī.

Atsakot pieņemt pieteicējas pieteikumu, Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumā nav norādīta neviena cita iestāde Latvijā, kuras kompetencē būtu šīs lietas izskatīšana. Minētais ir pretrunā ar Administratīvā procesa likuma 121.panta trešo daļu, kā arī pārkāpj pieteicējas tiesības uz taisnīgu tiesu.

[4.2] Administratīvā rajona tiesa nav pierādījusi, ka pieteicēja no aģentūras būtu saņēmusi personas datu kopijas atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 27.aprīļa Regulai (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (turpmāk – Vispārīgā datu aizsardzības regula). Atbilstoši minētajā regulā noteiktajam datu subjektam tiek nodrošināta skaidra, precīza un saprotama visu datu reprodukcija, kas ietver arī tiesības saņemt izvilkumu no dokumentiem vai pilna dokumenta teksta kopijas vai izvilkumus no datubāzēm, kurās ietverti minētie dati, ja tas ir nepieciešams datu subjekta efektīvai tiesību īstenošanai.

Motīvu daļa

Par personas datu kopijām

[5] 2023.gada 1.novembrī pieteicēja vērsās aģentūrā ar diviem iesniegumiem, lūdzot izsniegt izziņas par: 1) aģentūras faktiski veiktajām izmaksām no 1996.gada 1.janvāra; 2) pieteicējas personas datiem (par veiktajām iemaksām un periodiem) no 1996.gada 1.janvāra līdz 2023.gada 1.novembrim; 3) izmaksātajiem Eiropas Savienības ģimenes pabalstiem par periodu no 2015.gada 12.maija.

Pieteikumā tiesai pieteicēja norādījusi, ka pieprasa aģentūrai izsniegt viņas un viņas meitas 2023.gada 1.novembrī pieprasītās personas datu kopijas.

Administratīvās rajona tiesas sagatavošanās sēdē, kas tika noteikta, lai izlemtu jautājumu par pieteikuma virzību, pieteicēja norādīja, ka 2023.gada 1.novembra iesniegumā aģentūrai ir prasīta informācija, ko paredz Vispārīgā datu aizsardzības regula. Pieteicēja paskaidroja, ka pēdējos gados aģentūra esot darbojusies patvaļīgi pēc savas iniciatīvas, bez pieteicējas iesniegumiem. Esot pārbaudāms, vai aģentūra darbojusies pieteicējas un viņas meitas labākajās interesēs. Tādēļ pieteicēja vēlas iegūt visu informāciju, kas ir aģentūras rīcībā no 2015.gada 12.maija, šādas tiesības pieteicējai paredzot Vispārīgā datu aizsardzības regula.

No minētajiem apstākļiem kopsakarā, īpaši no sagatavošanās tiesas sēdē norādītā, pietiekami skaidri ir secināms, ka pieteicēja vēlas īstenot tiesības, kas datu subjektam ir noteiktas Vispārīgās datu aizsardzības regulas 15.panta 3.punktā.

Eiropas Savienības Tiesa, interpretējot Vispārīgās datu aizsardzības regulas 15.panta 3.punkta 1.teikumu, ir norādījusi, ka tiesības no pārziņa saņemt apstrādē esošo personas datu kopiju nozīmē, ka datu subjektam tiek nodota precīza un saprotama visu šo datu reprodukcija. Šīs tiesības ietver tiesības saņemt izvilkumu no dokumentiem vai pat pilna dokumentu teksta kopijas, vai arī izvilkumus no datubāzēm, kuros citastarp ir ietverti minētie dati, ja šādas kopijas nodrošināšana ir nepieciešama, lai datu subjekts varētu efektīvi izmantot tam ar šo regulu piešķirtās tiesības (*Eiropas Savienības Tiesas 2023.gada 4.maija spriedums lietā „Österreichische Datenschutzbehörde", C-487/21, ECLI:EU:C:2023:369)*. No minētā izriet, ka pieteicējai normatīvajos aktos ir noteiktas tiesības uz iestādes rīcību publisko tiesību jomā – savu personas datu precīzu un saprotamu reprodukciju. Šāds prasījums ir vērtējams kā pieprasījums iestādei veikt faktisko rīcību, un ir skatāms administratīvā procesa kārtībā. Ņemot vērā minēto, Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu šajā daļā ir atceļams, un jautājums par pieteikuma virzību šajā daļā ir nododams jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Par ģimenes pabalsta starpības piemaksu

[6] Tiesneša lēmumā norādīts, ka prasījums par ģimenes pabalsta starpības izmaksu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, jo: 1) pieteicēja atbilstoši Latvijas tiesību aktiem jau saņem ģimenes valsts pabalstu pilnā apmērā, un vēl labvēlīgāka administratīvā akta izdošana nav iespējama; 2) tiesa nevar uzlikt pienākumu Vācijas kompetentajai iestādei piešķirt un izmaksāt ģimenes pabalstu par bērnu un noteikt starpības piemaksu par summu, kas pārsniedz Latvijā piešķirtā pabalsta lielumu.

[7] Senāta praksē ir atzīts: ja persona iestādei prasa ko tādu, ko saskaņā ar tiesību normām personām vispār nav tiesību pieprasīt, iestādes atteikums nerada personas tiesību aizskārumu, tātad nerada tiesiskas sekas. Līdz ar to šai personai nav arī tiesību konkrēto labumu prasīt tiesas ceļā, jo pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu ir līdzeklis, lai aizsargātu personu tiesības saņemt tos labumus (tās labvēlīgās tiesiskās sekas), kuras personām saskaņā ar tiesību normām pienākas, bet ko iestāde atsaka. Tas nav līdzeklis, lai persona tiesas ceļā prasītu tādu labumu, ko saskaņā ar tiesību normām vispār nav tiesību pieprasīt (*Senāta 2018.gada 16.aprīļa lēmuma lietā Nr. SKA-1054/2018, ECLI:LV:AT:2018:0416.SKA105418.3.L, 8.punkts*). Vienlaikus norādāms, ka minētais Senāta secinājums par to, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, ir attiecināms uz gadījumiem, kad no tiesību normām ar lielu skaidrību izriet, ka nevienai personai vispār nav paredzētas tiesības prasīt iestādei piešķirt attiecīgu labumu. Proti, nepastāv nekādas saprātīgas šaubas un nevar būt nekādu jēdzīgu diskusiju par to, ka nevienai personai nav paredzētas tiesības prasīt iestādei konkrētā veida labumu. Savukārt, ja strīdus prasījums vispār ir attiecīgās iestādes kompetencē, tad tas ir pieteikuma pamatotības, nevis pieļaujamības jautājums. Pretējā gadījumā izskatīšanai pēc būtības tiktu pieņemti tikai tādi pieteikumi par administratīvā akta izdošanu, par kuriem jau lietas ierosināšanas stadijā ir konstatējams, ka tie ir apmierināmi.

[8] No pieteikuma materiālu kopuma var izsecināt pieteicējas viedokli, ka viņai ir tiesības saņemt ģimenes pabalsta starpību, kas veidojas starp ģimenes pabalsta apmēru atbilstoši Vācijas tiesību aktiem un ģimenes pabalsta apmēru atbilstoši Latvijas tiesību aktiem. Turklāt pabalsta starpība, pieteicējas ieskatā, ir piešķirama automātiski, Latvijas un Vācijas kompetentajām iestādēm savstarpēji sadarbojoties. Minētais izriet, piemēram, no

pieteicējas 2023.gada 10.oktobra iesnieguma, kas citstarp adresēts arī aģentūrai (*lietas 27.–28.lapa*).

[9] Atbilstoši regulas Nr. 883/2004 68.panta 2.punktam gadījumā, kad tiesības uz pabalstiem pārklājas, ģimenes pabalstus nodrošina saskaņā ar tiesību aktiem, kas ir izraudzīti par prioritāriem atbilstoši 1.punktam; tiesības uz ģimenes pabalstiem, ko nosaka citi pretrunā esošie tiesību akti, tiek atceltas līdz pat summai, ko paredz pirmie tiesību akti, un starpības piemaksu vajadzības gadījumā nodrošina par summu, par kuru ir pārsniegta šī summa. Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā ir atzīts, ka regulas Nr. 883/2004 68.pantā noteikto pārklāšanās noteikumu mērķis ir nodrošināt vairāku dalībvalstu maksātu pabalstu saņēmējam pabalsta kopējo apmēru, kas ir identisks saskaņā ar vienas no šīm valstīm tiesību aktiem tam maksājamā izdevīgākā pabalsta summai (*Eiropas Savienības Tiesas 2019.gas 18.septembra sprieduma lietā „Moser", C-32/18, ECLI:EU:C:2019:752, 42. un 52.punkts*). Tādējādi regulas Nr. 883/2004 68.pants paredz, ka gadījumos, kad dalībvalstīs pārklājas tiesības uz ģimenes pabalstu, ieinteresētai personai ir tiesības uz pabalstu kopējo apmēru, kas atbilst visizdevīgākā pabalsta summai.

Tāpat Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka regulas Nr. 883/2004 68.panta 3.punkta „a" apakšpunkts un regulas Nr. 987/2009 60.panta 2. un 3.punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem prioritāri kompetentā dalībvalsts iestāde savstarpēji tiek saistīta ar pakārtoti kompetentās dalībvalsts iestādi un tādējādi ģimenes pabalstu pieteikuma iesniedzējam vienā no šīm iestādēm ir jāiesniedz tikai viens pieteikums; pēc tam šīm abām iestādēm minētais pieteikums ir jāizskata kopā (*Eiropas Savienības Tiesas 2021.gada 25.novembra sprieduma lietā „QY", C?372/20, ECLI:EU:C:2021:962, 66.punkts*). Tādējādi pieteicēja vispārīgi pamatoti ir norādījusi uz kompetento iestāžu sadarbības pienākumu, ņemot par ģimenes pabalstu piešķiršanu. Savukārt tas, ka aģentūra ir kompetentā iestāde jautājumos par ģimenes pabalstiem regulas Nr. 883/2004 un regulas Nr. 987/2009 kontekstā izriet no Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumu Nr. 911 „Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras nolikums" 4.10.apakšpunkta (aģentūra atbilstoši kompetencei nodrošina, ka tiek pildīti Eiropas Savienības tiesību akti par sociālā nodrošinājuma koordināciju).

Minētais nozīmē, ka aģentūra vispārīgi ir kompetentā iestāde jautājumos par ģimenes pabalstu starpības piešķiršanu, ja šāda starpība izveidojas. Savukārt tas, vai konkrētajā gadījumā ir pamats konstatēt tiesību uz ģimenes pabalstu pārklāšanos, kuras dalībvalsts tiesību akti ir piemērojami prioritāri, kā arī tas, vai personai ir tiesības no aģentūras saņemt starpības piemaksu, ir pārbaudāms, skatot lietu pēc būtības.

Ņemot vērā minēto, Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu arī šajā daļā ir atceļams, un jautājums par pieteikuma virzību ir nododams jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 323.panta pirmās daļas 2.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

atcelt Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2024.gada 8.februāra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt /pers. A/ pieteikumu un jautājumu par pieteikuma pieņemšanu nodot jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai;

atmaksāt /pers. A/ par blakus sūdzību samaksāto drošības naudu 15 *euro*.

Lēmums nav pārsūdzams.

I. Freimane V. Kakste D. Makarova